

Dėmesys aplinkosauginio pilietiškumo švietimui

Knygelė mokytojams su praktinėmis aplinkosauginio
pilietiškumo švietimo įgyvendinimo idėjomis

Dėmesys aplinkosauginio pilietiškumo švietimui

Ši knygelė yra pagrįsta COST programos veikla ENEC – „Europos aplinkosauginio pilietiškumo tinklas“ (CA16229), kurią remia COST (Europos bendradarbiavimas mokslo ir technologijų srityje).

COST (Europos bendradarbiavimas mokslo ir technologijų srityje) yra Europos tarpvyriausbinio bendradarbiavimo sistema. Jos misija – sudaryti sąlygas mokslo ir technologijų plėtrai, kuriant naujas idėjas bei produktus, ir taip prisidėti stiprinant Europos mokslinių tyrimų ir inovacijų pajėgumą.

Funded by the Horizon 2020 Framework Programme
of the European Union

**European Network for
Environmental Citizenship**

Cost Action CA16229

Veiklos koordinatorius:

ISBN: 978-9963-9275-7-9

Nuoroda:

ENEC Konsorciumas (2019). *Dėmesys aplinkosauginio pilietiškumo švietimui*. Lemesos, Kipras: Europos aplinkosauginio pilietiškumo tinklas – ENEC Cost veikla.

Ši knygelė yra pagrįsta knygos skyriumi:

Hadjichambis, A. Ch. & Paraskeva-Hadjichambi D. (2020). Education for Environmental Citizenship: the pedagogical approach. In: A. Ch. Hadjichambis, P. Reis, D. Paraskeva-Hadjichambi et al. (Eds) *Conceptualizing environmental citizenship for 21st century education* (pp 237-261). Cham, Switzerland: Springer.

Fotografijų šaltinis:

Shutterstock

Knygelė yra nemokama. Pakartotinai naudoti leidžiama, jei nurodomas šaltinis. Ji gali būti naudojama mokymo tikslais, jei pateikiama atitinkama nuoroda.

Atsakingos už vertimą į lietuvių kalbą ir mokslinį redagavimą:

Aistė Balžekienė, Audronė Telešienė (vyr. red.), Kauno technologijos universitetas

Audra Balundė, Lina Jovarauskaitė, Mykolo Romerio Universitetas

Turinys

Ižanginis žodis	6
Ivadas	7
ŠAP apibrėžimas	9
ŠAP modelis	10
Pagrindinės sąvokos	11
Pokyčių skatintojai	11
Aplinkos problemų sprendimas	11
Aplinkos problemų prevencija	11
Darnumo siekimas	12
Sveikas ryšys su gamta	12
Aplinkosauginės teisės ir pareigos	12
Struktūrinės priežastys	13
Pilietinis dalyvavimas	13
Teisingumas tarp tos pačios kartos asmenų	13
Teisingumas tarp kartų	14

ŠAP pedagoginė prieiga	15
Tyrimas	16
Veiksmų planavimas	17
Pilietinis dalyvavimas	18
Tinklų kūrimas ir dalijimasis priemonėmis	19
Aplinkos ir socialinių pokyčių palaikymas	20
Vertinimas ir refleksija	21
ŠAP pedagoginė prieiga	22
Šaltiniai	23
Padėka	24
ENEC Valdymo komitetas	26

Įžanginis žodis

Aplinkosauginis pilietiškumas yra labai svarbus norint sėkmingai įgyvendinti bet kokią aplinkos politiką. Darniam vystymuisi, žiedinei ekonomikai, mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančiai ekonomikai ir bio-ekonomikai reikia veiksmingo piliečių įsitraukimo. Piliečiai yra raginami priimti aplinkai draugiškas nuostatas ir elgseną, rinktis ekologiškus sprendimus, būti labiau pilietiškai aktyviais, bei žinoti ir laikytis savo aplinkosauginių teisių bei pareigų.

Švietimas vaidina pagrindinį vaidmenį formuojant būsimojus aplinkosauginius piliečius; niekas negimsta aplinkosauginiu piliečiu, bet visi gali tapti tokiais mokydami.

Dėl šiuolaikinės aplinkos krizės, susijusios su klimato kaita, biologinės įvairovės nykimu, oro tarša ir kitomis vietinėmis bei pasaulinėmis aplinkosauginėmis problemomis, reikia išsilavinimo, įgalinančio aplinkosauginį pilietiškumą.

Švietimo aplinkosauginiam pilietiškumui pedagoginė prieiga yra vienas tokių pasiūlymų, skirtų skatinti švietimą aplinkosauginiam pilietiškumui taip, kaip apibrėžė Europos aplinkosauginio pilietiškumo tinklas (2018a). Žinoma, yra ir kitų požiūrių, kurie taip pat gali prisidėti prie švietimo aplinkosauginiam pilietiškumui.

„**Dėmesys aplinkosauginio pilietiškumo švietimui**“ tikslas yra pristatyti pagrindines šio požiūrio idėjas pedagogams ir mokytojams. Tikimės, kad pedagogams tai bus naudinga.

Dr. Andreas Ch. Hadjichambis

Prof. Pedro Reis

*Pirmininkas
Europos aplinkosauginio
pilietiškumo tinklas
ENEC Cost Veikla CA16229*

*Pirmininko pavaduotojas
Europos aplinkosauginio
pilietiškumo tinklas
ENEC Cost Veikla CA16229*

Ivadas

Kokioje aplinkoje rytoj gyvens mūsų vaikai? Atsakymas į šį klausimą daugiausia susijęs su švietimo aspektu. Tai, kokį išsilavinimą šiandien teikiame savo vaikams, ateityje labai pakeis jų aplinką; ši aplinka bus jų rankose ir tai, kaip jie ją tvarkys, priklausys nuo to, kokį išsilavinimą mes jiems suteikiame šiandien.

Aplinkosauginis pilietiškumas yra pagrindinė darnaus vystymosi ir darnaus pasaulio vizijos koncepcija. Pirmą kartą turime suderintą aplinkosauginio pilietiškumo apibrėžimą; daugiau nei 130 akademikų, mokslininkų ir tyrėjų, atstovaujančių 38-ias Europos aplinkosauginio pilietiškumo tinklo šalis, apibrėžė aplinkosauginį pilietiškumą kaip :

„atsakingą, aplinkai draugišką piliečių elgseną, kai šie veikia ir dalyvauja visuomenėje kaip pokyčių skatintojai privačioje ir viešojoje erdvėje, vietos, nacionaliniu ir pasauliniu mastu, per individualius ir kolektyvinius veiksmus, sprenddami šiuolaikines aplinkos problemas, užkirsdami kelią naujų aplinkos problemų atsiradimui, siekdami darnumo ir kurdami sveiką ryšį su gamta; „Aplinkosauginis pilietiškumas“ apima aplinkosauginių teisių ir pareigų vykdymą, pagrindinių struktūrinių aplinkos degradacijos ir aplinkos problemų priežasčių supratimą, taip pat darnios aplinkos kūrimą, pasirėmimą ir kompetencijas, susijusias su kritišku ir aktyviu įsitraukimu bei pilietiniu dalyvavimu siekiant įveikti šias struktūrines priežastis, veikiant individualiai ir kolektyviai demokratinėmis priemonėmis, bei atsižvelgiant į teisingumą tarp tos pačios kartos asmenų ir tarp kartų (ENEC, 2018a)“

Švietimo sistemos ir mokyklos galėtų prisidėti įgalinant jaunus žmones tapti aktyviais, dalyvaujančiais bei atsakingais aplinkosauginiais piliečiais.

Europos aplinkosauginio pilietiškumo tinklo ir Švietimo aplinkosauginiam pilietiškumui pamatinė pozicija tokia, kad įgalinimas aplinkosauginiam pilietiškumui turėtų būti viena iš pagrindinių švietimo sistemos ir mokyklos misijų. Tam reikia, kad mūsų besimokantieji įsisaugontų bei suprastų savo sprendimų poveikį ir iškilusius aplinkosauginius iššūkius, bei pripažintų savo gebėjimus, savo potencialą siekiant pakankamų aplinkos bei socialinių pokyčių. Kad galėtų tai padaryti, jiems reikia tinkamų žinių, įgūdžių, nuostatų, kompetencijų ir elgsenos. Švietimu aplinkosauginiam pilietiškumui siekiama išmokyti aplinkosauginius piliečius įgyti šias savybes.

Švietimo aplinkosauginiam pilietiškumui pedagoginė prieiga – pasiūlymas vedantis ta linkme. Ji siūloma kaip išsamus įrankis įkvepiantis Švietimą aplinkosauginiam pilietiškumui. „Dėmesys aplinkosauginio pilietiškumo švietimui“ populiariu formatu pristato Švietimo aplinkosauginiam pilietiškumui pedagoginę prieigą taip, kaip ją išdėstė Hadjichambis ir Paraskeva-Hadjichambi (2020).

Taikant šią prieigą, rekomenduojami konkretūs elementai, pakopos ir žingsniai, tačiau neprivaloma jų laikytis visų arba taikyti juos tam tikra linijine tvarka. Atsižvelgiant į tiriamą aplinkos problemą, ugdymo lygmenį (pvz., pradinis ar vidurinis) ir švietimo aplinką (pvz., formalioji ar neformalioji), galima reikiamai diferencijuoti ir adaptuoti. Kviečiame mokytojus pabandyti įgyvendinti ir įvertinti šio pedagoginio požiūrio aspektus.

Pradžioje ŠAP modelis iliustruoja švietimo aplinkosauginiam pilietiškumui apibrėžimą. Tolesniuose puslapiuose pateikiamos kelios pagrindinės šio apibrėžimo sąvokos (ENEC, 2018b), pavyzdžiui „pokyčių skatintojai“, „aplinkos problemų sprendimas“, „aplinkos problemų prevencija“, „darnumo siekimas“, „sveikas ryšys su gamta“, „aplinkosauginės teisės ir pareigos“, „struktūrinės priežastys“, „pilietinis dalyvavimas“, „teisingumas tarp tos pačios kartos asmenų“, „teisingumas tarp kartų“. Vėliau mes iliustruojame pagrindinius pedagoginio požiūrio etapus ir žingsnius bei, kur įmanoma, pateikiame konkrečius pavyzdžius ir idėjas.

Tikimės, kad tai padės formuoti darnesnį pasaulį.

ŠAP apibrėžimas

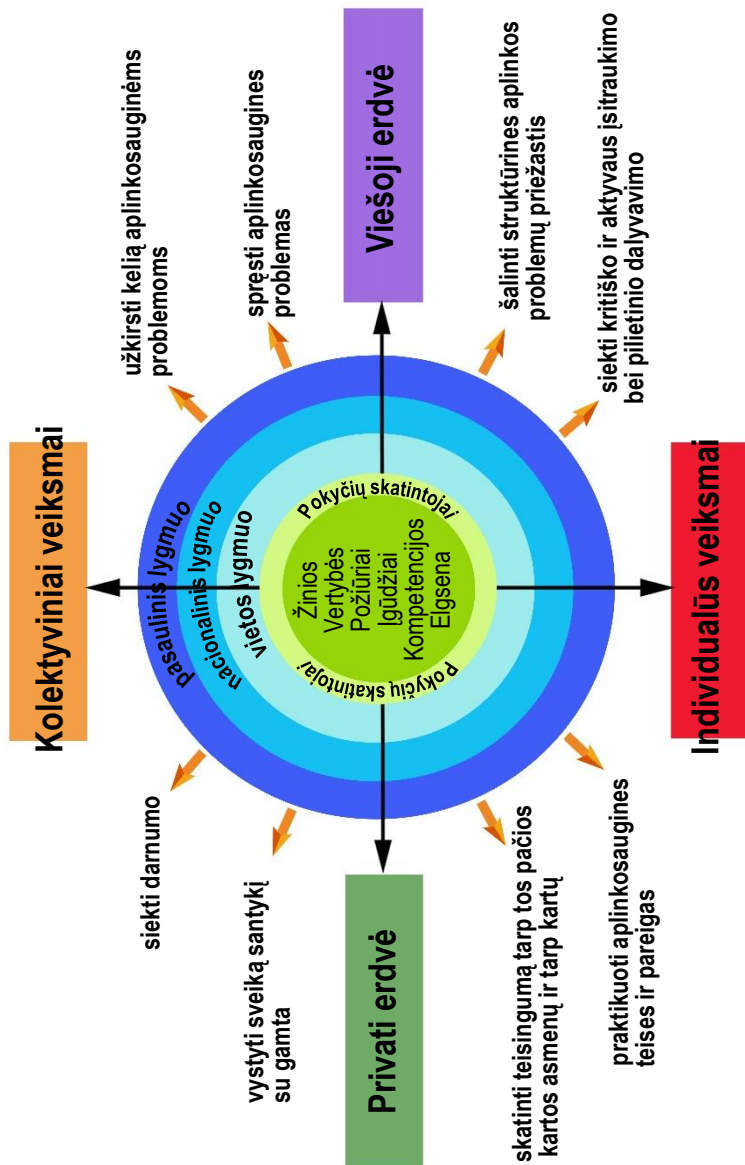
Švietimas aplinkosauginiam pilietiškumui (ŠAP) apibrėžiamas kaip toks švietimas, kuris ugdo nuoseklų ir tinkamą žinojimą, taip pat įgūdžius, vertybes, požiūrius ir kompetencijas, reikalingas aplinkosauginiam piliečiui, kad galėtų veikti ir dalyvauti visuomenėje kaip pokyčių skatintojas privačioje bei viešojoje erdvėje, vietos, nacionaliniu ir pasauliniu mastu, per individualius ir kolektyvinius veiksmus sprendžiant šiuolaikines aplinkos problemas, užkertant kelią naujų aplinkos problemų atsiradimui, siekiant darnumo ir kuriant sveiką ryšį su gamta.

„Švietimas aplinkosauginiam pilietiškumui“ (ŠAP) yra svarbus siekiant įgalinti piliečius naudotis savo aplinkosauginėmis teisėmis ir pareigomis, siekiant suprasti pagrindines struktūrines aplinkos degradacijos ir aplinkos problemų priežastis, ugdant valią ir kompetencijas, reikalingas kritiškam ir aktyviam įsitraukimui bei pilietiniam dalyvavimui įveikiant šias struktūrines priežastis, veikiant individualiai ir kolektyviai demokratinėmis priemonėmis bei atsižvelgiant į teisingumą tarp tos pačios kartos asmenų ir tarp kartų (ENEC, 2018b).

ŠAP MODELIS

ŠAP apibrēžimas gali būti atvaizduotas ŠAP modeļu.

Reikia atkreipti dėmesį, kad kiekvienos išvesties (oranžinės rodyklės) padėtis ŠAP modelyje nenurodo jų ryšių su veiksmų dimensijomis, erdvėmis ir skalėmis.

Šaltinis: Hadjichambis, A. Ch. & Paraskeva-Hadjichambi D. (2020). Education for Environmental Citizenship: the pedagogical approach. In: A. Ch. Hadjichambis, P. Reis, D. Paraskeva-Hadjichambi et al. (Eds) *Conceptualizing environmental citizenship for 21st century education* (pp 237-261). Cham, Switzerland: Springer.

Pokyčių skatintojai:

Mums kaip niekada anksčiau reikia aplinkosauginių piliečių, kurie turėtų ryžto ir gebėtų keisti aplinką ir visuomenę mūsų planetos labui. Pokyčių skatintojai yra tie piliečiai, kurie gali veikti kaip pokyčių katalizatoriai, kurie dalyvauja sprendimų priėmimo, ir veikia kaip švietėjai savo bendraamžiams bei suaugusiems.

Spręsti aplinkosaugines problemas :

Dabartinės aplinkosaugines problemas išties sunku išspręsti. Dabartinės aplinkosauginės problemos :

- reikalauja neatidėliotinių sprendimų
- yra apibūdinamos kaip kompleksinės
- bei turi ekologinių, ekonominių ir socialinių aspektų
- turi vietos, nacionalinę bei pasaulinę dimensijas.

Aplinkosauginiai piliečiai yra tie piliečiai, kurie geba prisidėti prie egzistuojančių aplinkosauginių problemų sprendimo.

Užkirsti kelią aplinkosauginėms problemoms:

Mūsų kasdienis gyvenimas veikia aplinką. Daugelis mūsų sprendimų ir veiksmų kiekvieną dieną daro poveikį aplinkai ir gali sukelti naujų aplinkosauginių problemų. Aplinkosauginiai piliečiai yra tie piliečiai, kurie prisideda prie naujų aplinkosauginių problemų prevencijos.

Siekti darnumo:

Darnumas yra pokyčių palaikymo procesas subalansuotoje aplinkoje. Jis pabrėžia vystymąsi, kuris užtikrina dabartinių kartų poreikių tenkinimą, nesumažinant galimybės ateities kartoms tenkinti savuosius. Aplinkosauginiai piliečiai supranta darnumo svarbą ir siekia jį užtikrinti atsižvelgdami į aplinkosauginius, socialinius bei ekonominius aspektus.

Sveikas santykis su gamta :

Žmonės prarado ryšį su gamta. Jie auga, gyvena bei kuria antropogeninėse aplinkose ir nesuvokia savo priklausomybės nuo gamtos. Jie ignoruoja savo veiksmų poveikį gamtai ir aplinkai. Aplinkosauginiai piliečiai turi sveiką santykį su gamta. Jie vertina, gerbia ir saugo gamtą.

Aplinkosauginės teisės ir pareigos:

Mes visi turime aplinkosaugines teises ir pareigas kaip paprasti piliečiai, organizacijos, vyriausybės ir viršvalstybinės institucijos. Aplinkosauginiai piliečiai žino ir naudojami savo aplinkosauginėmis teisėmis ir pareigomis. Jie skatina tą patį daryti ir kitus visuomenės narius, vyriausybes bei viršvalstybines institucijas.

Struktūrinės priežastys:

Aplinkosauginės problemos dažnai turi struktūrinės priežastis, dėl kurių jos atsiranda. Paviršutiniškai pažiūrėjus, struktūrinės priežastys dažnai lieka nematomomis. Struktūrinėmis aplinkosauginių problemų priežastimis gali tapti ekonominė sistema, netinkamas aplinkos teisės įgyvendinimas, efektyvių struktūrų trūkumas, korupcija. Aplinkosauginiai piliečiai tyrinėja, identifikuoja ir stengiasi pakeisti struktūrinės aplinkosauginių problemų priežastis.

Pilietinis dalyvavimas:

Dabartinės aplinkosauginės problemos reikalauja aktyvaus, socialinio ir kritiško visų mūsų įsitraukimo, bei pilietinio dalyvavimo. Aplinkosauginiai piliečiai dalyvauja priimant sprendimus. Papildomai, jie veikia individualiai ir kolektyviai tiek privačioje, tiek viešojoje erdvėje. Taip pat jie yra aktyvūs vietos, nacionaliniu ir pasauliniu mastu.

Teisingumas tarp tos pačios kartos asmenų:

Tai teisingumas vienos kartos rėmuose. Mes dažnai pasaulyje pastebime neteisingumą tarp tos pačios kartos žmonių. Matome nelygybę, diskriminaciją ir teisių apribojimus. Stebime didžulius geografinius skirtumus (pavyzdžiui, Šiaurė- Pietūs). Aplinkosauginiai piliečiai suvokia socialinio teisingumo svarbą ir siekia užtikrinti teisingumą tarp tos pačios kartos asmenų.

Mes siekiame teisingumo tarp kartų

Teisingumas tarp kartų čia yra susijęs su teisingumu aplinkosauginių teisių ir aplinkosauginių pareigų atžvilgiu.

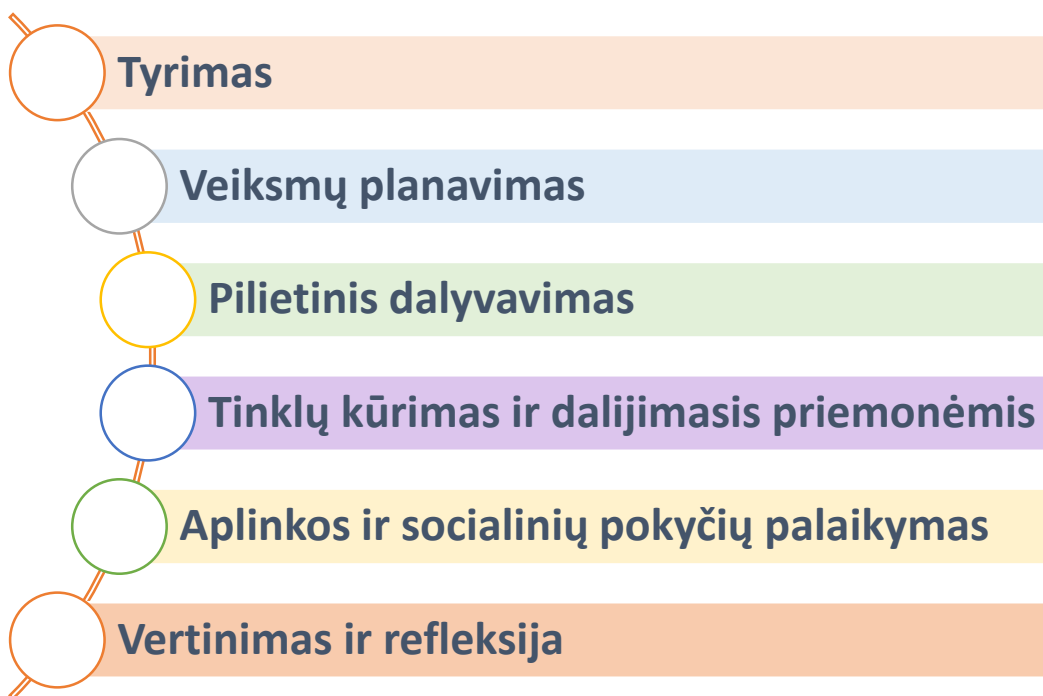
Darnumo principas reiškia pagarbą ateities kartų teisei tenkinti savo poreikius.

Aplinkosauginiai piliečiai siekia ir reikalauja teisingumo tarp kartų.

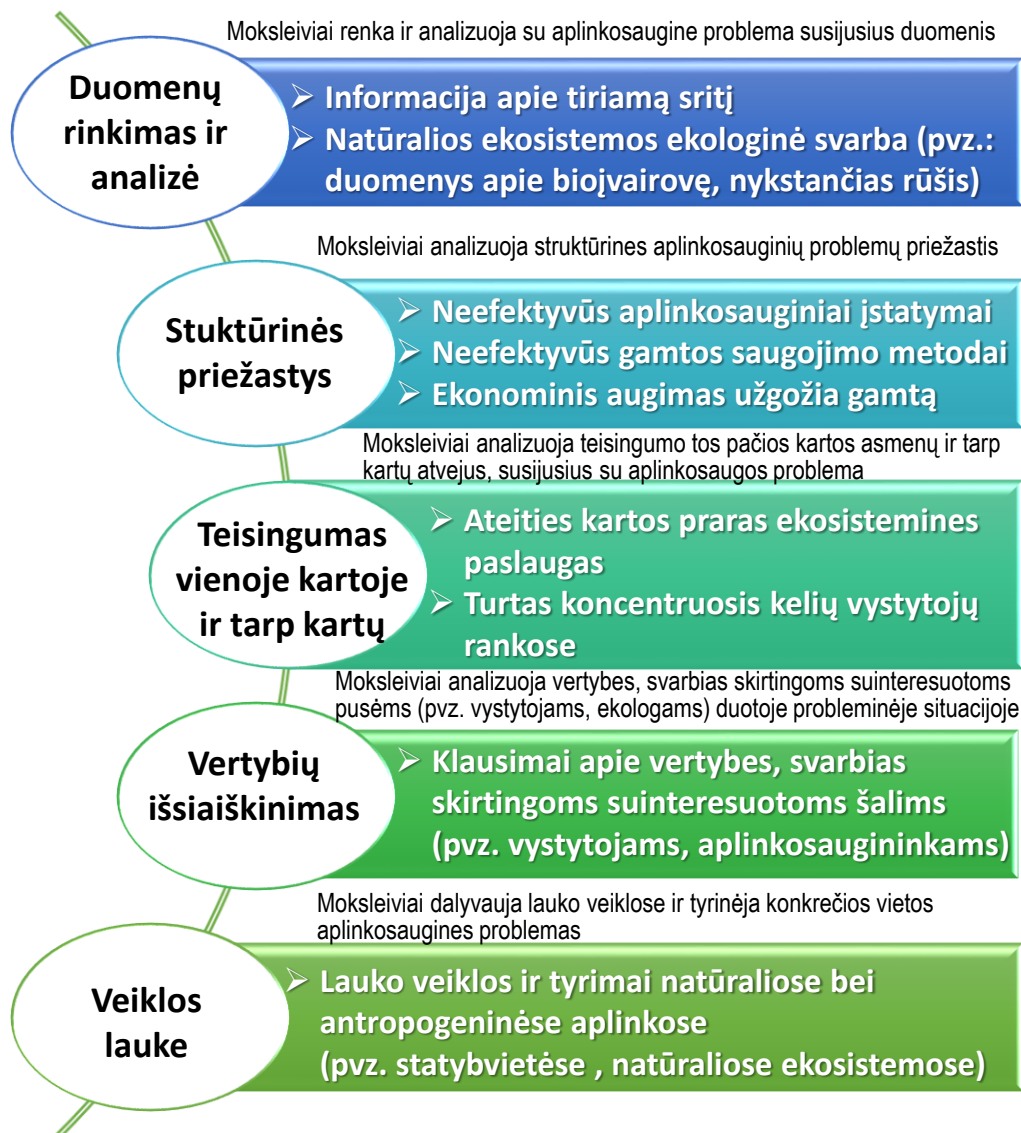
Švietimas aplinkosauginiam pilietiškumui (ŠAP) yra paremtas ŠAP modeliu, kuris gali būti taikomas visiems ugdymo lygiams bei aplinkoms su tinkama diferenciacija.

Siūlomos šešios ŠAP pedagoginės prieigos pakopos :

Nėra privaloma sekti visas pakopas ir žingsnius, ar taikyti juos tam tikra linijine tvarka. Atsižvelgiant į tiriamą aplinkos problemą, ugdymo lygmenį (pvz., pradinis ar vidurinis) ir švietimo aplinką (pvz., formalioji ar neformalioji), galima reikiamai diferencijuoti ir adaptuoti.

Tyrimo pavyzdžiai

Veiksmų planavimo pavyzdžiai

Moksleiviai aprašo suinteresuotų šalių interesus, susijusius su tirama aplinkosaugine problema

Suinteresuotų šalių interesai

- Vystytojai
- Ekologai
- Moksleiviai
- Kaimynai

Moksleiviai randa suinteresuotų šalių nesutarimus ir argumentus

Nesutarimų radimas

- Suinteresuotų šalių teigiamų ir neigiamų argumentų radimas
- Sąsajų tarp suinteresuotų šalių bei jų argumentų radimas

Moksleiviai analizuoja galimus alternatyvius aplinkosauginės problemos sprendimus

Alternatyvūs sprendimai

- Projekto nutraukimas
- Projekto perkėlimas į kitą vietą
- Projekto poveikį švelninančių priemonių įgyvendinimas

Moksleiviai tyrinėja galimą struktūrinį pasipriešinimą planuojamiems pokyčiams

Struktūrinis pasipriešinimas

- Sistemos pasipriešinimas
- Nelankstūs įstatymai
- Interesų konfliktai ir trikdžiai
- Ekonominės sąlygos, skatinančios augimą aplinkos sąskaita

Moksleiviai vertina planuojamų veiksmų riziką

Rizikos vertinimas

- Bendruomenės nepasitenkinimas ir konfrontacija
- Kaltinimai asmenims ir/ar kolektyviniu lygiu

Pilietinio dalyvavimo pavyzdžiai

Sprendimo priėmimas

Moksleiviai nusprendžia ir parenka alternatyvų sprendimą

- Pasirenka optimalų alternatyvų sprendimą
- Susisieikia su mokslininkais ir aplinkosaugos organizacijomis
- Susisieikia su politikais dėl pagalbos

Aplinkosauginių teisių ir pareigų praktika

Moksleiviai taiko aplinkosaugines teises bei pareigas

- Vieša prieiga prie aplinkos duomenų (Orhuso konvencija)
- Teisės į pilietinį dalyvavimą praktika
- Principo „teršėjas moka“ taikymas

Veikla bendruomenėje

Moksleiviai praktikuoja individualią ir kolektyvinę elgseną privačioje ir viešojoje erdvėje

- Spausdina straipsnius vietos laikraščiuose
- Dalyvauja radijo bei TV laidose
- Organizuoja kampaniją ar lobistinę veiklą

Vieši debatai

Moksleiviai organizuoja ir/ar dalyvauja viešuosiuose debatuose

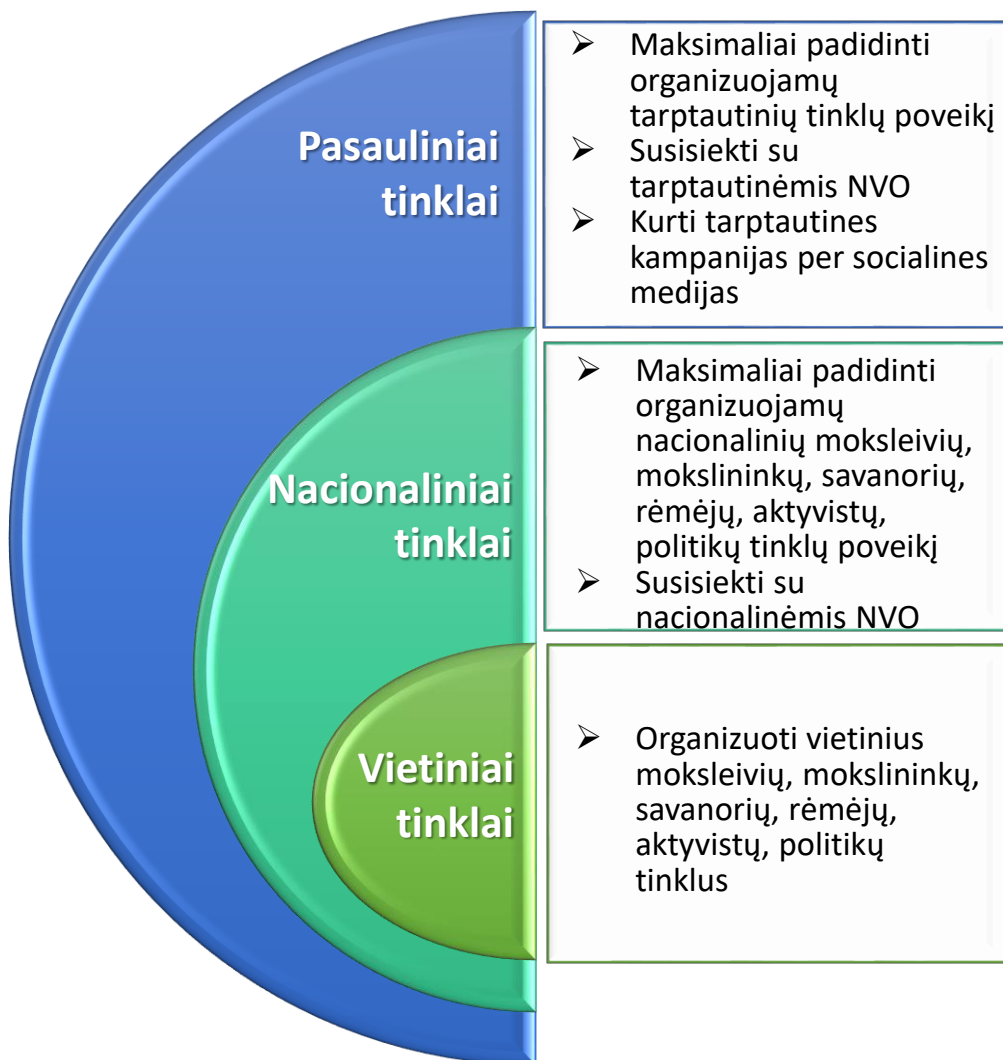
- Organizuoja debatus mokykloje
- Organizuoja bendruomenės debatus
- Dalyvauja TV debatuose

Moksleivių aktyvizmas

Moksleiviai organizuoja jaunimo aktyvizmo iniciatyvas

- Informuoja bendraamžius, šeimas, kaimynus bei visuomenę
- Organizuoja ir dalyvauja protestuose bei demonstracijose

Tinklų kūrimo ir dalijimosi pavyzdžiai

Pokyčių palaikymo pavyzdžiai

Palaikyti pokyčius

Moksleiviai imasi papildomų veiksmų pokyčiams palaikyti

- **Išlaikyti dėmesį problemai žiniuose**
(pvz. TV naujienose, radijo laidose)

Pasirinkti priemones

Moksleiviai pasirenka naujas priemones pokyčiams

- **Pasirinkite naujas priemones ir veiksmus pokyčiams sustiprinti**
(pvz. kvieskite aktyvistus iš užsienio)

Įveikti struktūrines priežastis

Moksleiviai imasi veiksmų struktūrinėms priežastims įveikti

- **Integruokite papildomus veiksmus kitose veiklos srityse ir lygiuose**
(pvz. oficialus laiškas į parlamentą)

Apdovanoti žmones

Moksleiviai apdovanoja žmones, kurie dalyvavo ir pagelbėjo

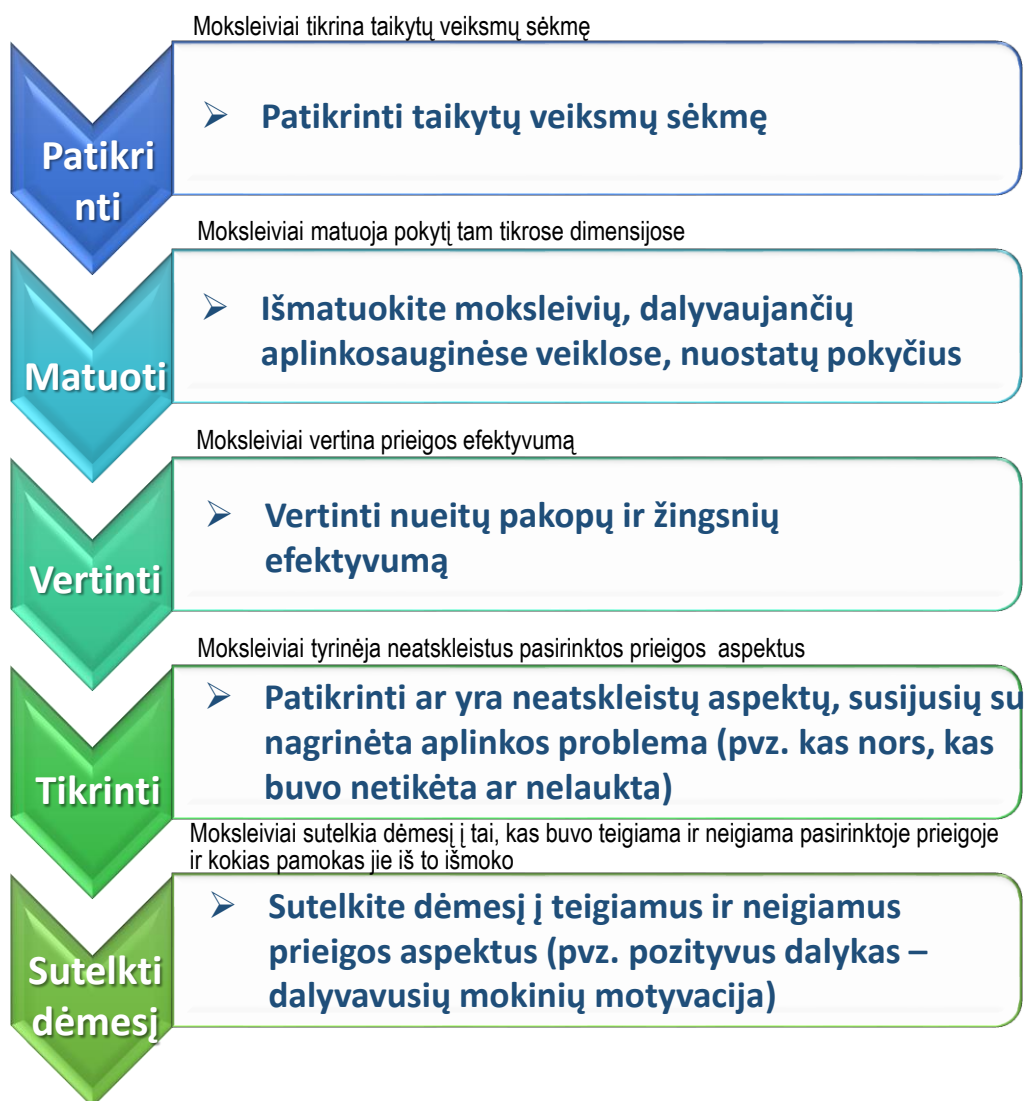
- **Apdovanoti moksleivius, savanorius, pagalbinius**
(pvz. teikti apdovanojimus, sertifikatus, medalius)

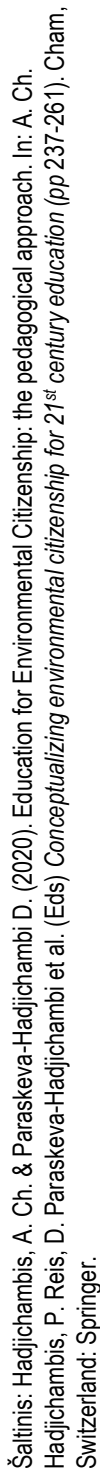
Informuoti visuomenę

Moksleiviai informuoja visuomenę apie sėkmingus savo veiksmus

- **Informacijos apie sėkmingus veiksmus sklaida**
(pvz.: parodos, komentarai ir video įrašai socialiniuose tinkluose)

Vertinimo ir refleksijos pavyzdžiai

- European Network for Environmental Citizenship – ENEC (2018a). Defining “Environmental Citizenship”. Retrieved from <http://enec-cost.eu/our-approach/enec-environmental-citizenship/>
- European Network for Environmental Citizenship – ENEC (2018b). Defining “Education for Environmental Citizenship”. Retrieved from <http://enec-cost.eu/our-approach/education-for-environmental-citizenship/>
- European Network for Environmental Citizenship – ENEC (2018c). Defining “Environmental Citizen”. Retrieved from <http://enec-cost.eu/environmental-citizen/>
- Hadjichambis, A. Ch. & Paraskeva-Hadjichambi D. (2020) Education for Environmental Citizenship: the pedagogical approach. In: A.Ch. Hadjichambis, P.Reis, D. Parakseva-Hadjichambi et al. (Eds) *Conceptualizing environmental citizenship for 21st century education* (pp 237-261). Cham, Switzerland: Springer.

Padėka

Ši knygelė parengta remiantis ankstesniais COST veiklos ENEC – „Europos aplinkosauginio pilietiškumo tinklas“ (CA16229) darbais, o tinklo veikla remiama COST (Europos bendradarbiavimas mokslo ir technologijų srityse).

ENEC konsorciumas: šalių autoriai atsakingi už knygelės vertimą

Albanija: Nevila XHINDI, Enis SOKOLI

Austrija: Katharina LAPIN, Florian LEREGGER, Johann ZOESCHER

Bosnija ir Hercegovina: Mirjana ZABIC (Serbian), Haris GEKIC (Bosnian)

Bulgarija: Dilyana KERANOVA, Boris MANOV

Graikija: Marianna KALAITZIDAKI, George FARANGITAKIS, Anastasia PASCHALIDOU, Themistoklis SBAROUNIS

Islandija: David C. FINGER

Italija: Daniela CONTI, Luca BAGLIVO, Claudia SARTORETTI

Ispanija: María Gema PARRA ANGUITA, Alexandra DELGADO JIMÉNEZ, Marta ROMERO ARIZA

Izraelis (Hebrajų): Keren MINZ, Zvi WEINSTEIN, Daphne GOLDMAN, Ariel SARID

Juodkalnija: Irena PETRUSIC (Bilafer), Sanja PERUNICIC, Jovana JOVANOVIC

Kipras: Andreas Ch. HADJICHAMBIS, Demetra PARASKEVA-HADJICHAMBI

Kroatija: Ivan SULC, Slaven GASPAREVIC, Barbara SLADONJA, Danijela POLJUHA

Lietuva: Audronė TELEŠIENĖ, Aistė BALŽEKIENĖ, Audra BALUNDĖ, Lina JOVARAUSKAITĖ

Prancūzija: Theodora BALMON, Bruno GARNIER

Serbija: Mirjana LENHARDT, Vesela RADOVIC, Vladan DJOKIC, Zorana DJORDJEVIC, Mirjana CUJIC

Slovakija: Vladislav KAPUTA, Hubert PALUŠ, Hana MAŤOVÁ, Mikuláš ŠUPÍN

Slovėnija: Željko OSET, Maša KOVIČ DINE

Turkija: Hasan Volkan ORAL, Aliye Suna ERSER YAY, Erkan CERMIK

Vengrija: Boldizsár MEGYESI, Adrienne CSIZMADY, Imre KOVÁCH, Zoltán FERENCZ

Leidėjas:

Europos aplinkosauginio pilietiškumo tinklas – ENEC Cost Veikla (CA16229)

Pilnas šios knygelės citavimas yra toks:

Hadjichambis, A. Ch., Paraskeva-Hadjichambi D., Reis, P., Knippels, M.C., Christodoulou A., Xhindi, N., Sokoli, E., Lapin, K., Leregger, F., Zoescher, J., Zabic, M., Gekic, H., Keranova, D., Manov, B., Sulc, I., Gasparovic, S., Sladonja, B., Poljuha, D., Balmon, T., Garnier, B., Kalaitzidaki, M., Farangitakis, G., Paschalidou, A. Sbarounis, T., Megyesi, B., Csizmaday, A., Kovách, I., Ferencz, Z., Finger, D.C., Conti, D., Baglivo, L., Sartoretti, C., Minz, K., Weinstein, Z., Goldman, D., Sarid, A., Telešienė, A., Balžekienė, A., Balundė, A., Jovarauskaitė, L., Petrusic (Bilafer), I., Perunicic, S., Jovanovic, J., Lenhardt, M., Rađovic, V., Djokic, V., Djordjevic, Z., Cujic, M., Kaputa, V., Paluš, H., Maťová, H., Šupín, M., Oset, Z., Kovič Dine, M., Parra Anguita, M.G., Delgado Jiménez, A., Romero Ariza, M., Oral, H.V., Erses Yay, A.S., Cermik, E. (2019). *Education for Environmental Citizenship In Focus (in English)*. Lemesos, Cyprus: European Network for Environmental Citizenship – ENEC Cost Action.

Knygelę siūloma cituoti taip:

ENEC Consortium (2019). *Education for Environmental Citizenship In Focus (in English)*. Lemesos, Cyprus: European Network for Environmental Citizenship – ENEC Cost Action.

Knygelė yra parengta remiantis šiuo knygos skyriumi:

Hadjichambis, A. Ch. & Paraskeva-Hadjichambi D. (2020). Education for Environmental Citizenship: the pedagogical approach. In: A. Ch. Hadjichambis, P. Reis, D. Parakseva-Hadjichambi et al. (Eds) *Conceptualizing environmental citizenship for 21st century education* (pp 237-261). Cham, Switzerland: Springer.

ENEC Valdymo komitetas (VK) :

- Dr Andreas HADJICHAMBIS (CY), Kipro aplinkos tyrimų ir švietimo centras, CYCERE, MOEC, Kipras (Veiklos pirmininkas)
- Prof Pedro REIS (PT), Lisabonos universitetas, Portugalija (Veiklos vicepirmininkas)
- Darbo grupių vadovai:
 - Dr Marta ROMERO ARIZA (ES), Jaen universitetas, Ispanija (Pradinio formalus ugdymo DG)
 - Dr Jelle BOEVE-DE PAUW (BE), Antverpeno universitetas, Belgija (Pradinio neformalaus ugdymo DG)
 - Dr Niklas GERICKE (SE), Karlstado universitetas, Švedija (Viduriniojo formalus ugdymo DG)
 - Dr Demetra HADJICHAMBI (CY), Kipro aplinkos tyrimų ir švietimo centras, CYCERE, MOEC, Kipras (Viduriniojo neformalaus ugdymo DG)

-Kiti nariai:

- Dr Andri CHRISTODOULOU (UK), Sautamptono universitetas, JK (Jaunoji tyrėja ir lyčių lygybės reikalų koordinatore - STSM koordinatore)
- Dr Marie-Christine KNIPPELS (NL), Utrechto universitetas, Nyderlandai (Skaidros komisijos koordinatore - komunikacijos vadybininkė)

Darbo grupių pirmininkų pavaduotojai:

- Pirmos darbo grupės pavaduotoja: Dr Audrone TELESIONE, Kauno technologijos universitetas, Lietuva
- Antros darbo grupės pavaduotojas: Dr. Rares HALBAC-COTOARA-ZAMFIR, Timisoara politechnikos universitetas, Rumunija
- Trečios darbo grupės pavaduotoja: Dr Lihong HUANG, Oslo miesto universitetas, Jaunimo studijų skyrius NOVA, Oslas, Norvegija
- Ketvirtos darbo grupės pavaduotoja: Prof Daphne GOLDMAN, Beit Berl akademijos koledžas, Izraelis

ISBN: 978-9963-9275-7-9

Europos aplinkosauginio pilietiškumo tinklas (ENEC) yra finansuojamas iš COST veiklos (CA16229-Horizon 2020) lėšų. Tinklas vienija virš 130 ekspertų iš 38 šalių, kurių tikslas geriau pažinti ir suprasti aplinkosauginio pilietiškumo praktikas bei vertinimą Europoje ir kitose dalyvaujančiose šalyse.

Aplinkosauginio pilietiškumo koncepcija yra svarbi skirtingose mokslo kryptyse, pvz. ekonomikoje, politikoje, filosofijoje, organizacijų bei verslo vadyboje ir marketinge, tad toliau galėtų labiau įsitvirtinti ugdymo moksluose.

Šiuolaikinė ekologinė krizė, klimato kaita, bioįvairovės nykimas, oro tarša ir visos kitos vietinės ar pasaulinės aplinkos problemos reikalauja tokio švietimo, kuris įgalintų aplinkosauginį pilietiškumą. Švietimas atlieka esminį vaidmenį formuojant ateities aplinkosauginius piliečius.

Švietimo aplinkosauginiam švietimui pedagoginė prieiga yra kaip tik tinkamas pasiūlymas. Prieiga rekomenduoja specifinius elementus, pvz. pakopas ir žingsnius, bet nereikalauja sekti juos visus, ar taikyti juos siūloma tvarka. Priklausomai nuo to, kokia aplinkos problema yra tyrinėjama, kokiama ugdymo lygmenyje (pvz.: pradiniam ar viduriniame) ir kokioje edukacinėje aplinkoje (pvz.: formalioje ar neformalioje), gali būti atliekama reikiama elementų diferenciacija ar pataisymai.

Mes tikimės, kad ši medžiaga bus naudinga švietėjų bendruomenei.